

Kuntaliitto
Kommunförbundet

Omaishoidon tuki , palveluketjut ja kunnan vastuu
Eevaliisa Virnes, erityisasiantuntija

Omaishoitoseminaari
Pieksämäki 2.9.2008

Omaistaan auttavien määrä

Omaistaan/läheistään auttaa 1,2 miljoonaa suomalaista, joista pääasiallisia auttajia on lähes 300 000

Auttamisen sisältö ja intensiteetti vaihtelevat;

- **Kodin ulkopuolisissa toimissa** päivittäin 90 000 ja pari kertaa viikossa 300 000 henkilöä
- **Kotitöissä** päivittäin 26 000 ja pari kertaa viikossa 130 000 henkilöä
- **Henkilökohtaisissa toiminnoissa** päivittäin 60 000 ja pari kertaa viikossa 40 000 henkilöä
- **Sairaanhoidollisissa toimenpiteissä** päivittäin 30 000 ja pari kertaa viikossa 26 000 henkilöä

Lähde: Stakes, Suomalaisten hyvinvointi 2008

Omaishoidon tuki

Laajuus ja kustannukset 2006

- Omaishoidon tukea sai 31 000 henkilöä, joista 66 % oli 65 vuotta täyttäneitä
- Omaishoitosopimuksen tehneitä hoitajia 29 000, joista 47 % 65 vuotta täyttäneitä
- Hoitopalkkiot 107 miljoonaa euroa

- Omaishoidon tuella hoidettavien määrä kasvoi edelleen vuodesta 2005 vuoteen 2006
- Maksettujen hoitopalkkioiden määrä kasvoi 12 % vuodesta 2005 vuoteen 2006

Omaishoidon tuki

Omaishoitoselvityksen tuloksia

- Hoidettavat tarvitsevat hoitoa jatkuvasti melko paljon tai ympäri vuorokauden
- Ilman omaishoidon tukea 11 600 henkilöä olisi laitoshoidossa
- Omaishoitajista 42 % ei pidä lainkaan lakisääteisiä vapaita
- Kehittämistarpeita:
 - Omaishoitajien jaksaminen tukeminen
 - Kattavan toimintakyvyn ja voimavarojen arviointi
 - Omaishoidon pitkäjänteinen kehittäminen osana sosiaali- ja terveydenhuollon palvelukokonaisuutta

Lähde: STM 2007:28

Omaishoidon tuen järjestäminen

- Ikäpoliittinen strategia, vammaispoliittinen ohjelma
 - strategiset linjaukset
 - palvelurakenne, palvelujen kattavuus
 - omaishoidon tuen laajuus
 - kehittämishankkeet
- Omaishoitolaki
- Talousarvio ja –suunnitelma; määrärahat
- Omaishoidon tuen myöntämisperusteet
- Hoito- ja palvelusuunnitelma asiakkaalle
- Päätös omaishoidon tuesta
- Omaishoitosopimus omaishoitajan ja kunnan välillä

Ikäihmisten palvelujen laatusuositus

- Sosiaali- ja terveysministeriö ja Kuntaliitto ovat 2008 julkistaneet Ikäihmisten palvelujen uuden laatusuosituksen. Edellinen suositus oli vuodelta 2001.
- Laatusuositus on tarkoitettu ikääntyneiden palvelujen kehittämistyön ja arvioinnin välineeksi kunnille.
- Laatusuositus koskee ikääntyneiden säännöllisesti käyttämiä palveluja kuten kotihoitoa, omaishoidon tukea, palveluasumista, pitkäaikaista hoivaa ja hoitoa tehostetun palveluasumisen ja laitoshoidon yksiköissä sekä laajemmin ikäihmisten hyvinvointia ja terveyttä edistäviä toimia.

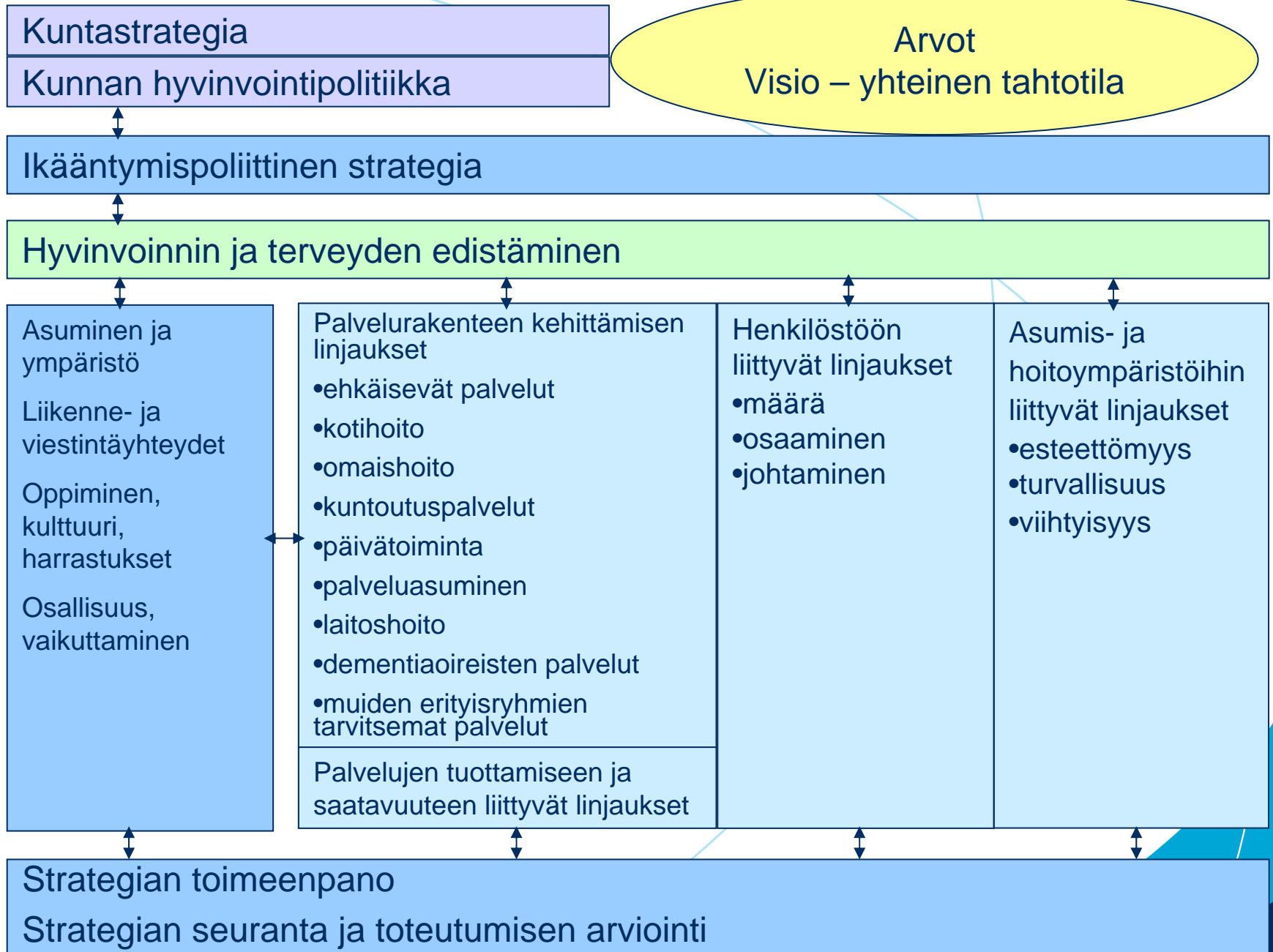
Ikääntymispoliittinen strategia

Suosituksen perusta

- Kunnalla on valtuuston hyväksymä ikääntymispoliittinen strategia, jonka toimeenpano on kytketty talousarvioon ja -suunnitelmaan ja jonka toteutumista seurataan ja arvioidaan säännöllisesti. Seudun tai yhteistoiminta-alueen kunnilla voi olla yhteinen strategia.

Suosituksessa esitetään strategisia linjauksia ja tavoitteita

- Hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen ja palvelurakenteeseen
- Henkilöstöön ja johtamiseen
- Asuin- ja hoitoympäristöihin

Palvelurakenteen määrälliset tavoitteet

Valtakunnalliset tavoitteet vuoteen 2012, % 75 vuotta täyttäneistä

	2012	2006
Asuu kotona itsenäisesti/palvelujen turvin	91-92	90,1
Saa säännöllistä kotihoitoa	13-14	11,3*
Saa omaishoidon tukea	5-6	3,7
On tehostetussa palveluasumisessa	5-6	3,9
On pitkäaikaisessa laitoshoidossa	3	6,5

* tieto vuodelta 2007

- Tavoitteita asetetaan myös ehkäiseville palveluille, kotona asumista tukevalle päivätoiminnalle ja jaksottaishoidolle

Palvelurakenteen määrälliset tavoitteet

- Sellainen pitkäaikainen hoito terveyskeskusten vuodeosastoilla, joka ei ole lääketieteellisesti perusteltua, korvataan muilla vaihtoehdoilla (kotihoito, tehostettu palveluasuminen).
- Kunnat asettavat ikääntymispoliittisessa strategiassa tavoitteet kuntalaisten tarpeiden ja paikallisten voimavarojen pohjalta, huomioiden valtakunnalliset suositukset.
- Kunnat tekevät myös linjaukset palvelujen tuottamistavoista ja saatavuudesta. Ikäihmisten arjen kannalta lähipalvelut ovat keskiössä.

Omaishoitolaki

- Laki omaishoidon tuesta (937/2005)
- Omaishoidon tuki on lakisääteinen sosiaalipalvelu, jonka järjestämisestä vastaa kunta
- Omaishoidon tuella tarkoitetaan vanhuksen, vammaisen tai sairaan henkilön hoidon ja huolenpidon järjestämistä kotiloissa omaisen tai muun hoidettavalle läheisen henkilön avulla.
- Omaishoidon tuki on kokonaisuus, joka muodostuu hoitopalkkiosta, tarvittavista palveluista hoidettavalle sekä omaishoitajan tukemisesta
- Omaishoitolaissa säädetään tuen myöntämisedellytyksistä, alimpien hoitopalkkioiden määristä, omaishoidon tukena annettavista palveluista, omaishoitajan vapaasta, hoito- ja palvelusuunnitelmasta, omaishoitosopimuksesta

Omaishoitolaki

Tuen myöntämisedellytykset (3§)

Kunta voi myöntää omaishoidon tukea, jos

- 1) Henkilö alentuneen toimintakyvyn, sairauden, vamman tai muun syyn vuoksi tarvitsee kotiloissa hoitoa tai muuta huolenpitoa
- 2) Hoidettavan omainen tai muu hoidettavalle läheinen henkilö on valmis vastaamaan hoidosta ja huolenpidosta tarpeellisten palveluiden avulla
- 3) Hoitajan terveys ja toimintakyky vastaavat omaishoidon asettamia vaatimuksia
- 4) Omaishoito yhdessä muiden tarvittavien sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen kanssa on hoidettavan hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden kannalta riittävää
- 5) Hoidettavan koti on terveydellisiltä ja muilta olosuhteiltaan siellä annettavalle hoidolle sopiva
- 6) Tuen myöntämisen arvioidaan olevan hoidettavan edun mukaista

Talousarvio ja –suunnitelma

Omaishoidon tuen myöntämisperusteet

- Kunnan on osoitettava voimavaroja valtionosuuden perusteena olevaan toimintaan (STVOL 3 §)
- Kunnan on arvioitava omaishoidon tuen tarve kunnassa
- Kunta päättää talousarviossa ja –suunnitelmassa kuinka paljon se osoittaa varoja omaishoidon tukeen, määrärahasidonnainen palvelu
- Omaishoidon tuen myöntämisperusteet päättää kunta säännösten sallimissa rajoissa
- Tavoitteena, että myöntämisperusteet ja määrärahat tasapainossa keskenään

Hoito- ja palvelusuunnitelma (7 §)

- Laaditaan yhdessä hoidettavan ja omaishoitajan kanssa
- Suunnitelmaan kirjataan ainakin
 - Omaishoitajan antaman hoidon määrä ja sisältö
 - Muut hoidettavalle tarpeelliset sosiaali- ja terveystalvelut
 - Omaishoitajan hoitotehtävää tukevat sosiaalipalvelut.
 - Hoidettavan hoidon järjestäminen hoitajan vapaan, terveydenhoitoon liittyvien käyntien tai muun poissaolon aikana
- Liitetään tiedot omaishoitajalain mukaisista hoidettavan ja hoitajan oikeuksia koskevista säännöksistä ja niiden soveltamisesta

Päätös omaishoidon tuesta

- Omaishoidon tukea haetaan hoidettavan kotikunnalta
- Hakemus on hallintolain mukaan käsiteltävä ilman aiheetonta viivytystä
- Päätös hoidettavalle; hoitopalkkio, palvelut
- Päätös hoitajalle; hoitajalle annettavat omaishoitoa tukevat sosiaalipalvelut
- Osittain tai kokonaan kielteinen päätös on perusteltava
- Päätökseen asiakas voi hakea muutosta

Omaishoitosopimus (8§)

- Omaishoitosopimus omaishoitajan ja kunnan välillä
- Sopimuksen tulee sisältää ainakin
 - Hoitopalkkion määrä ja maksutapa
 - Onko hoitajalla oikeus lakisääteiseen kolmeen vapaapäivään kuukaudessa
 - Muun vapaan järjestäminen
 - Hoitopalkkion maksaminen hoidon keskeytyessä hoitajasta johtuvasta syystä tai hoidettavasta johtuvasta muusta kuin terveydellisestä syystä
- Omaishoitosopimus voimassa toistaiseksi, erityisestä syystä määräaikaisena, jolloin kesto mainittava sopimuksessa

Omaishoitosopimus

Sopimuksen irtisanominen ja purkaminen (9 §)

- Irtisanomisaika kunnan puolelta 2 kk, hoitajan puolelta 1 kk
- Sopimus voidaan purkaa välittömästi, jos jatkaminen vaarantaa hoitajan tai hoidettavan terveyden tai turvallisuuden
- Irtisanomisajasta riippumatta sopimus päättyy sen kuukauden lopussa, jonka aikana hoito käy hoidettavan terveydentilan muutoksista johtuen tarpeettomaksi.
- Jos omaishoito hoidettavan terveydentilasta johtuvasta syystä keskeytyy tilapäisesti, hoitopalkkion maksaminen keskeytyy kuukauden kuluttua

Omaishoidon tuen tulevaisuus

- SATA -komitea valmistelee sosiaaliturvan kokonaisuudistusta
- Komitean tehtävänä on laatia ehdotus muun muassa omaishoidon tuen ja Kelan hoitotukien yhteensovittamisesta.
- Ehdotukset omaishoidon tuen ja hoitotukien yhteensovittamisesta saataneen aikaisintaan kevään 2009 aikana.

Lisätietoa

Omaishoidon tuki. Opas kuntien päättäjille.
STM oppaita 2005:30

www.kunnat.net/vanhukset > Omaishoidon tuki

Ikäihmisten palvelujen laatusuositus,
Sosiaali- ja terveysministeriö ja Suomen Kuntaliitto,
STM julkaisuja 2008:3

www.kunnat.net/vanhukset >
Ikäihmisten palvelujen laatusuositus